

Datum
2012-09-28

Diarienummer
2012-132

Socialdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Delbetänkande Längre liv, längre arbetsliv SOU 2012:28

(Dnr S2012/3111/SF)

Pensionsåldersutredningens uppdrag är omfattande. Frågor om förutsättningar och hinder för ett längre arbetsliv kan behöva besvaras med utgångspunkt i ett stort antal olika perspektiv. ISF kan konstatera att utredningen har gjort ett stort och förtjänstfullt arbete med att analysera frågorna utifrån en mängd synvinklar. Precis som utredningen konstaterar, återstår ytterligare kunskapsunderlag att ta fram och vidare analyser att genomföra inför slutbetänkandet. ISF ser fram emot att ta del av de förslag som utredningen kommer att presentera och har i nuläget inte annat än några få kommentarer till det som framförs i delbetänkandet.

ISF vill i likhet med utredningen framhålla att ett förlängt arbetsliv inte bara är centralt för ett bibehållet förtroende för pensionssystemet utan också för framtidens välfärdssystem som helhet. Att arbetslivets förlängs så att framtidens pensionärer ges en tillräcklig ekonomisk standard även på lång sikt är viktigt. Den långa analysperiod som utredningen presenterar rörande denna fråga (kapitel 16) är därför lämplig, även om den innebär att många osäkra antaganden måste göras. Svårigheterna att göra analyser om de framtida möjligheterna att finansiera välfärdssystemet som helhet är ännu större på riktigt lång sikt. Utredningen framhåller de omfattande utmaningar som uppkommer redan inom ett till två decennier med anledning av de stora födelsekohorterna från 1940-talet. Det betydande finansieringsgap som uppstår om välfärdstjänster ska kunna tillhandahållas på en nivå som motsvarar de som i dag finansieras med offentliga medel är ett viktigt argument för att det kan uppstå stora problem om inte åtgärder vidtas inom en snar framtid. I likhet med de analyser som avser utvecklingen av pensionärernas ekonomiska standard skulle det dock finnas ett stort värde i att även redovisa en mer långsiktig analys vad avser behoven av finansiering av välfärdstjänster.

Utredningen presenterar och analyserar vägarna ut från arbetslivet. En av de vägar som beskrivs och analyseras är via sjukförsäkringen. ISF instämmer i att det är viktigt att vägarna ur arbetslivet inte är för breda. Det konstateras i betänkandet att det är betydligt färre personer som i dag beviljas sjukersättning och arbetsskadelivränta och också färre som är långtidssjukskrivna än tidigare. Det finns inte ännu tillräckliga utvärderingar av i vilken utsträckning minskande antal personer i sjukförsäkringen lett till fler i arbete eller till att fler försörjs på andra sätt. ISF vill dock betona att det är rimligt att i en analys anta att antalet personer som lämnar arbetslivet genom sjukförsäkringen även framdeles

kommer att vara lägre än tidigare. I jämförelse med de flesta andra OECD-länder är inflödet till förtidspension i dag lågt i Sverige. Trots att det finns anledning att tro att en del av dem som tidigare lämnade arbetslivet den vägen i stället kvarstår i arbetslivet en längre tid, finns det också en viss risk att andra i stället hänvisas till uttag av ålderspension tidigare än vad som hade varit fallet med de tidigare reglerna i sjukförsäkringen. Det är angeläget att i den fortsatta analysen skilja på olika vägar ur arbetslivet när frågan om förtroendet för pensionssystemet diskuteras. I den mån fler personer, som tidigare fick till exempel sjukersättning, nu i stället hänvisas till tidigt uttag av ålderspension kan det påverka förtroendet för pensionssystemet negativt, eftersom det i så fall kommer att finnas fler personer vars ålderspension blir påtagligt och varaktigt lägre än tidigare.

ISF kan konstatera att utredningen på ett bra sätt lyfter fram att det kan finnas en utbredd underskattning av äldres arbetsförmåga och produktivitet. Många äldre skulle sannolikt kunna klara sina arbetsuppgifter en längre tid än de får möjlighet till. På delar av arbetsmarknaden är dock denna andel lägre än på andra och där behövs åtgärder av många slag som utredningen diskuterar i betänkandet. Vissa arbetsplatser kan ha sämre förutsättningar, vilket kan bero på vilken bransch de tillhör men också på en rad andra egenskaper hos den enskilda arbetsplatsen. ISF ser fram emot de fortsatta analyserna på området och på de åtgärder som utredningen kommer att föreslå med utgångspunkt i den analysen. Även om många kan fortsätta arbeta med det de tidigare gjort och i den utsträckning som de tidigare gjort ökar också skillnaderna mellan olika individer med ökad ålder. För dem som kan behöva ett ändrat arbetsinnehåll när vissa förmågor som behövs i arbetet försämras kan det behövas individuella lösningar. Utredningen lyfter fram behovet av ökad flexibilitet i arbetslivet för att bättre kunna tillvarata en del äldres arbetsförmåga högre upp i åldrarna. ISF instämmer till fullo i detta. Många anpassningar bör kunna åstadkommas på den enskilda arbetsplatsen inom ramen för arbetsgivarnas ansvar för arbetsmiljön på arbetsplatsen. Andra kan kräva en lösning som inte enskilda arbetsgivare själva ta ansvar för fullt ut. Utredningen lyfter fram att man avser fortsätta analysen bland annat avseende deltidsarbete och delpension. I sammanhanget bedömer ISF att det också skulle finnas intresse av att analysera andra vägar till ökad flexibilitet i arbetslivet för äldre, med eller utan ekonomiska stimulanser, än sådana som rör att gå ner i arbetstid.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektör Per Molander. Dan Ljungberg har varit föredragande. I beredningen har också Malin Josephson och Nina Granqvist deltagit.

Per Molander
Generaldirektör

Dan Ljungberg
Enhetschef